

Poslední šermíř – příběh Jošia Sugina **(část 1/4)**

Napsal Cukasa Macuzaki
Aikido journal 110, zima 1997

Překlad Vanda Navrátilová, 2001
Vychází na www.sspa.sk
Část 1. ze 4

Poslední šermíř – příběh Jošia Sugina

Napsal Cukasa Macuzaki, Aikido journal 110, zima 1997
Překlad Vanda Navrátilová, 2001

Jošio Sugino, šermíř Tenšin Šoden Katori Šinto–rju, je po celém světě uznáván jako jeden ze zkušených představitelů světa japonského kobudžucu (klasická bojová umění). Narodil se v roce 1904 a jeho život byl v mnohém podoben vývoji moderního Japonska. Za celý svůj život měl to štěstí poznat mnohé z legendárních učitelů bojových umění tohoto století a i pod nimi studovat.

Dlouhá léta poskytoval cenné informace při natáčení mnohých slavných japonských historických filmů, jako bylo Sedm samurajů od Akira Kurosawy, které přidávaly živost a skutečnost původně chudě stylizované choreografii bojových scén. Často se objevoval v médiích, jako představitel světa japonského kobudžucu. Tím velmi přispěl k představení nádherných stránek japonských bojových umění všeobecné veřejnosti. Avšak navzdory jeho velké službě světu budó se informace o jeho osobě omezují na útržkovitá interview a všeobecné články, které poskytují málo k vykreslení skutečného portrétu této osoby, jeho původu a minulosti. V tomto článku se ohlížím za jeho životem a životními cestami, které odrážejí jeho pohled na budžucu, umění, které rozvíjel během svých 92 let.

V listopadu 1995 Sugino náhle zaznamenal zvláštní pocit ve své levé ruce, když si četl ve svém domě v Kawasaki. Byl to pocit, který mu sděloval, že se něco děje. Ruka ztratila cit a byla jako bez života. Jakoby ta část už nebyla jeho, neměl v ní žádnou sílu. Hleděl na svou bezvládnou ruku a byl šokován, když zpozoroval, jak celá mění barvu na mrtvolný odstín bílé. Věděl velmi dobře, že není v nejlepší fyzické kondici. Minulé léto spadl ve svém domě a uhodil se do hlavy. Lékaři mu proto přikázali, aby na svůj milovaný trénink budó na čas zapomněl. A teď tohle. „Možná jsou to nervy.“, pomyslel si: „Musím mít nějaké potíže s nervy.“

Okamžitě šel do nemocnice, kde ho čekal další šok v podobě diagnózy. Především nebyl problém s nervy, bylo to horší, ucpala se tepna. Stav byl vážný, ale to, co doktor usoudil, bylo ještě horší: „Pane Sugino, asi bude nutné ruku amputovat. Pokud to neuděláme, mohl by se Váš stav zhoršit a ohrozit Váš život.“ Ale ztráta ruky, byla pro Sugina, muže, který prožil většinu svého života jako bojový praktik, rozsudkem smrti. Tři z pěti doktorů, se kterými se radil, viděli amputaci jako nejlepší řešení. „Pokud to neuděláme,“ říkali, „nedokrvená buněčná tkáň začne odumírat a stav se ještě zhorší.“ Měli vážné pochyby o regeneračních schopnostech těla dvaadvadesátiletého Sugina.

Avšak dva doktoři naléhali, aby se nejdříve zkusila méně extrémní léčba. Ostatní váhavě souhlasili a rozhodli se důvěřovat životní síle a regenerujícím schopnostem pacienta. Krátce poté prošel operací, při které mu sešili dohromady několik cév jeho oslabené ruky, což byla procedura, která vysílila jeho tělo na samou hranici. Když se probouzel z anestezie, slyšel v polovědomí hlasy. Otevřel oči a byl překvapen, když uviděl své dva doktory a několik sester okolo své postele, jak ho zdraví. Operace byla úspěšná. Sugino se podíval na svou ruku a zjistil, že jí opět může hýbat. Šťastný také zaznamenal, že mrtvolná barva kůže se opět začíná měnit na růžovou, jak začala krev proudit do ztuhlé tkáně. Sugino byl bez sebe radostí, bude moci nadále provozovat své milované budžucu! Navzdory pevné tělesné konstrukci si věk vybíral svou nevyhnutelnou daň v podobě různých tělesných problémů. Mnohokrát již musel jít do nemocnice a na počátku toho roku dostal nařízený odpočinek poté, co u něj doktoři zjistili střední mrtvici. Sugino ale zůstává tak silný a houževnatý, jako dříve. Ačkoli již sám netrénuje, kdykoli je doma, najdeme ho mezi svými studenty s bokuto v ruce, jak jim sděluje bystré kritiky a rady. Stále chodí sám do schodů a odmítá pomoc členů rodiny. Jeho postoj je pořád vzpřímený a rovný jako hůl. Má většinu svých zubů a jí cokoli chce.

Hodně štěstí

Sugino se narodil v roce 1904, který je v klasické japonské astrologii považován za rok plodící štěstí tomu, kdo se v něm narodí. Pohled na pár detailů jeho kariéry v budó nám potvrdí, že neobyčejně velké štěstí skutku bylo uvnitř jeho životní cesty. Doktoři mu zachránili ruku. Za války nebyl mobilizován, ačkoli měl skvělé testy. Po celou dobu se těšil blízkému kontaktu s nejslavnějšími bojovými praktiky tohoto století, jako byli třeba Džigoro Kano nebo Morihei Uešiba. Dokázal vést jeden z nejplnějších životů, jaký by si student bojových umění mohl přát. Samozřejmě si prošel i svým dílem těžkostí, které ale dokázal překonat díky budó sloužící mu vždy jako srdce jeho těsného i duševního bytí. Dnes je oceňován jako jeden z posledních žijících svědků světa japonského kobudžucu a jako učitel je milován a uznáván. Navzdory svému pokročilému věku a dlouholetým zkušenostem je stále za jeho pronikavým pohledem tentýž rozpustilý široký úsměv, který mu jako mladíkovi získal přezdívku „malý rošťák“, a který dodnes stále okouzluje.

Sugino se narodil 12.12.1904 ve vesnici Naruto (zemědělská osada ve vnitrozemí Kudžukurikama v prefektuře Čiba), jako nejstarší syn Juraty a Seiki Suginových. Už v prvních letech života se nepochybně začalo projevovat jeho předurčení stát se silným, navzdory tomu, že se narodil nepatrně menší než průměr. Rodina Sugino byla rodinou zemědělců, která byla po staletí první domácností ve vesnici. Od období Edo měla povolení užívat příjmení a nosit meč. Jejich dům byl rozlehlý statek se hřbitovem v zadní části, kde odpočívali generace předků. Dnes je dům udržován jednou z jeho sestřenic.

Když byl ještě malý chlapec, jeho rodina se přestěhovala do Širogane Sanko—čo v tokijské městské čtvrti Minato. Jeho rodiče, kteří si již byli vědomi uličnických sklonů svého syna, se dohodli ho v šesti letech zapsat do základní školy, tedy dříve než se normálně chodilo. Mladý Sugino vyvolal velký rozruch při tradičním vstupním obřadu, když přišel oblečen ve velice neobvyklém západním stylu a možná, že to bylo ve škole poprvé v době, kdy se považovalo za přiměřené a normální vzít si pro takovou příležitost japonský styl oblečení. Již dříve jsem se zmínil, že Sugino byl menší než ostatní chlápci, ale měl velké množství energie a často přebíral vedoucí roli, když přišlo na lumpárny. Učení ho moc nezajímalo, raději inscenoval se svými kamarády boje s falešnými meči. Jeho otec byl velice přísný a chlapec věděl, že by ho facka neminula, kdyby nestihnul ihned odpovědět na jeho zavržení. Otec si velice cenil pilné práce a opovrhoval vším, co nebylo čestné a nepoctivé a podle toho i vychovával svého syna.

Chlapec vyrostl a stal se odvážným a vždy si zachovával chladnokrevnou a kamennou tvář. Zsvěcení do budžucu zažil po vstupu na Univerzitu Kedžo v roce 1918, kde se zapsal na katedru obchodu a průmyslu. Ačkoli byl vysoký pouze 159 cm a vážil 56 kg, co nevlastnil na tělesné konstrukci nahrazoval silou. Horlivě se vrhnul do mnoha klubových aktivit, zahrnující samozřejmě i ty, které se vztahovaly k bojovým uměním. „Byl jsem ve všech klubech, které tam byly.“, vzpomíná: „Džudó, kendó, kjudó, sumo a další. Účastnil bych se všeho, na co bych byl pozván.“ (Studenti většiny japonských škol se musí účastnit nejméně jednoho klubového setkání za týden a mohou se účastnit i ostatních, pokud chtějí. Tyto kluby jsou podstatnou částí školního života na všech stupních.) Zvláště navštěvoval vodácký klub a další, které by byly v dnešním Japonsku nemyšlitelné, jako byl třeba střelecký klub. „Pamatuji si střelení holubů na školním dvoře, nic jsem ale netrefil.“ Na rozdíl od moderního Japonska, které má přísné zákony ohledně kontroly zbraní, byla tehdy zřejmě daleko větší svoboda vlastnit pistoli. Sugino rád vzpomíná na dny strávené na univerzitě. Popisuje časy kdy chodil s kamarádem přes módní čtvrt' Ginza, tamější atmosféru plnou bezstarostného optimismu a svobody demokracie éry Taišo. Je dva vykračující si skrz dav a zkoumající okolí s přesvědčivou radostí a přirozenou zvědavostí mládí.

Rád popisuje chvíli, kdy přivedl svého kamaráda z venkova do tokijského obchodu s kávou. „Jelikož vyrostl na venkově, považoval můj společník kávu za něco zcela exotického. A když si do ní mohl dát tolik cukru kolik chtěl, považoval to za zázrak.“ Sugino byl vždycky

vášnivým pozorovatelem maličností. Například při sledování baseballového zápasu Waseda–Kejo si všimnul, že studenti univerzity Waseda si přinesli k obědu rýžové koule, zatímco studenti Kejo sendviče. Jeho talent pro pozorování mu nepochybně hodně pomohl při studiu bojových umění. Později, když učil své studenty, se stal známý svou schopností všimnout si i malých chyb a na každou upozorňovat strašlivě silným hlasem.

Ačkoli prakticky zkoušel jakýkoli možný sport, jeho skutečnou láskou bylo budó, zejména džudó a kendó. Na univerzitě Kejo začal studovat pod Kunisaburo Iizuka, 8. danem v džudó, který učil i v Kodokan. Iizuka byl ještě menší než Sugino, a proto si nahradil nedostatek výšky neobyčejnou obratností. Byl to on, který ze Sugina vytvořil silného džudistu. Nejdříve nemohl Sugino díky své výšce porazit žádného svého oponenta. „Byly to pro mě skutečně tvrdé chvíle.“, vzpomíná. Sugino studoval nějakou dobu kendó pod mužem jménem Tadatsu Šingai, který byl zaměstnán v Císařské Domácí Kanceláři a měl hodnost „vyšší druhé kju“. Systém dan se tehdy nepoužíval a místo toho byli studenti hodnoceni od desátého do prvního kju, kdy byl každý stupeň dále rozdělen na vyšší, střední a nižší. Když zhruba srovnáme třetí kju, rovná se asi dnešnímu čtvrtému danu, takže „vyšší druhé kju“ značí velkou dovednost. Ačkoli Šingai nabádal Sugina, aby trénoval pořádně, ten zřejmě vykazoval pro kendó malé vlohy (možná tehdy zcela nepadlo jeho povaze) a dělal malé pokroky. Za čas se rozhodl toho nechat.

Tehdy měl skutečný talent pro džudó. Trénoval každé ráno a večer, jeho touha zesílit ho vedla k tomu, že trávil na žíněnce více času, než kdokoli jiný. Trénink pana Iizuka byl přísný a klub Kedžo džudó (který byl všeobecně považován za velice slabý, a proto nebyl uznáván) a Sugino plynule rostli do síly. Sugino někdy popisoval příběh, který kdysi slyšel o svém učiteli džudó. „Před rokem v Kjušu, Iizuka porazil jistého muže klasického džudžucu užitím svého džudó. Když se večer vracel do svého podnájmu, jeho oponent ho ze zálohy napadnul. Tentokrát mával čepelí a křičel na něj nadávky, ale Iizuka ho srazil na zem a nádherně znehybnil.“

Iizuka byl v otázce etikety stejně tvrdý jako byl přísný. Jednou dostal Sugino nakázáno jedním ze starších žáků, aby soudil zápas džudó, protože se v okolí nenacházel více možný kandidát. Jakmile to Iizuka slyšel, zahřměl: „Rozhodně ne! Ani dnes nemáš hakama. Rozhodně nelze připustit, aby soudil někdo, kdo nemá hakama.“ „Zpravidla byl Iizuka laskavý, velice příjemný člověk.“, říká Sugino: „Ale v dodžó byl tygr. Ještě dnes k němu cítím ten nejvyšší respekt a vděčnost.“

Neporazitelný v džudó

Jednou se pořádal zápas mezi univerzitou Kedžo a aliancí čtyř škol, zahrnující Kuramae Univerzitu inženýrství, Tokio Univerzitu zemědělství, Rišo Univerzitu a Tokio Univerzitu rybolovu. Tým Kedžo měl málo členů, a proto Iizuka navrhnul, aby se k nim Sugino připojil navzdory tomu, že měl stále první kju. Jeho oponenti byli všichni nositelé černých pásků. Ale jakmile vstoupil se svým hnědým páskem na žíněnku, shodil svým způsobem šest z nich a skončil sedmý zápas remízou. Po zápase se kolem něho shromáždili spoluhráči a blahopřáli mu: „Jsi malý, ale bojoval jsi tam tak skvěle! I Iizuka si to myslel.“ Sugino odešel ze zápasu s nebývalou novou sebedůvěrou.

Na konci toho roku udělal zkoušky na šodan v Kodokan na Iizukovo doporučení. Tentokrát porazil šest protivníků v řadě a získal pro sebe stupeň „šodan s počtami“. To byl tehdy existující stupeň, který označoval výkon nad to, co se požadovalo na normální šodan. Od té doby až do získání svého čtvrtého dan zůstal neporažený. I při zápase na porážení několika protivníků v řadě, vždy končil jako první a nejhůře s remízou s posledním oponentem.

Jeho přítel Minoru Močizuki (současná hlava Josenkai) jednou komentoval jeho zručnost v džudó:

„Sugino? Ten kluk má v sobě kami (božství).“ Jedna z jeho nejoblíbenějších technik bylo ucurigoši (posun boky), trochu akrobatická technika, ve které je oponentova síla, kterou chce shodit oponenta, využita k jeho přehození. Také se mu líbila urawaza (zadní techniky) a kaešiwaza (protitechniky) a vždy zneužíval otevření oponentů, kteří ho lehkomyšlně podceňovali kvůli jeho malé výšce. Ale především měl sebedůvěru, kterou v něm zasadil Iizuka.

Sugino nekompromisně pokračoval v tréninku džudó, den po dni a neustále přemýšlel o způsobech posílení sebe a své techniky. Jelikož byl velice průbojně povahy, nikdy se nerozpakoval vyjádřit svůj názor i svým nadřízeným. Jednou se dokonce hádal i s Džigorom Kanem ohledně techniky džudó. Kano říkal, že košiguruma (otočení boku) a ogoši (velký hod boky) jsou tytéž techniky. Sugino trval na tom, že jsou odlišné: „V košiguruma“, říkal, „si naložíte oponenta na boky, zatímco v ogoši ne.“ Bylo prakticky neslýchané a velice nezvyklé pro studenta džudó, hádat se o takových věcech se skutečným zakladatelem umění! Ale Sugino byl velice moderní povahy a nikdy by nedovolil nechat se svázat tradicí a autoritou. I potom, ačkoli ještě relativně mladý, neustále hledal odpověď na otázku: „Jaké by mělo skutečně být moderní džudó?“

V roce, kdy poznal Katori Šito-rju, si 15. září 1927 otevřel, stále ve 22 letech, vlastní dodžó (včetně kliniky spravování kostí) ve městě Kawasaki, kde od té doby vznikaly jeho veškeré aktivity. Za nějakou dobu po získání čtvrtého dan mu Džigoro Kano řekl, že by měl uvažovat o provozování nějakého druhu kobudžucu mimo svůj trénink džudó. Samotné džudó nestačí, říkal a člověk se nemůže pokládat za úplného praktika bojových umění bez studia meče. Proto představil Suginovi klasickou tradici, Tenšin Šoden Katori Šinto-rju.

Katori Šinto-rju, které založil Iizasa Čoisai Ienao (Iga no Kami), bylo po generace více jak 500 let předáváno v oblasti Katori v Šimousa (nyní prefektura Čiba). Bylo považováno za jeden ze zdrojů japonské bojové tradice a nikdy se nevyučovalo mimo region Čiba. Kano se však zeptal, zda by nemohla být učiněna jistá úprava, aby se mohlo vyučovat i v Tokiu. To způsobilo velký rozruch uvnitř školy, kde se diskutovalo, zda by se mohlo prosbě vyhovět. Nakonec bylo rozhodnuto, jelikož tradici hrozila možnost zapomnění, že se může na obranu rozšířit do Tokia.

Škola vyslala čtyři šihany: Narimiči Tamaie, Sozaemona Kuboki, Tanekiči Ita a Ičizu Šiinata, aby vyučovali v Kodokan. Bylo dohodnuto, že se ti čtyři na zpáteční cestě zastaví v Kawasaki, aby tam se Suginem cvičili každé nedělní odpoledne a pondělí ráno. Pro Sugina to byla první zkušenost v práci se skutečným mečem, ačkoli na univerzitě studoval kendó se šinajem. Netrvalo dlouho a zcela se ponořil do nového stylu tréninku. Katori Šinto-rju kata má sklon být delší a zahrnout více pohybů než ostatní klasické tradice. Například když cvičíte s mečem, učidači a šidači útočí a stahují se v dlouhých a dynamických sadách, které zahrnují velké množství odlišných technik. Každý šermíř hledá otevření v oponentově obraně a útočí na něj. Z tohoto hlediska je Katori Šinto-rju zcela netypické mezi styly kobudžucu, z nichž mnohé zdůrazňují jednodušší, méně důkladné pohyby.

Sugino začal s mečem, ale také se vrhnul i do zbytku hojného učiva Katori Šinto-rju, které zahrnovalo studium technik iai, bo, naginata, jari, šuriken a ryoto (dva meče). Neměl mezi nimi konkrétního favorita, spíše šel plný elánu do každého směru. Když se ho ptali, zda díky minulosti džudó necítí odpor k metodám tréninku pouhých kata, odpověděl: „Budó je kata. Trénink kata je v budó vše. Šiai se obvykle píše dvěma znaky značícími „zvládnout“ a „zkoušet svou zručnost“, ale v budó lépe tento termín pochopíte jako dva znaky (také vyslovované šiai), které značí „potkat smrt“. Pokud máte bojovat ve skutečném zápase s užitím bokuto, buď vy, nebo váš oponent jistě skončíte smrtí, nemyslíte? V tomto smyslu

jsou šiai něco co nemůžete dělat úplně a zcela. Pokud se pokoušíte mluvit dnes s lidmi o kata, často vypadají trochu zklamaní a nezaujatí.

„Ach ano, kata...“, říkají. Ale takové lehkovážné zacházení s kata je chyba.“

Slábnoucí zájem o džudó

Džigoro Kano měl synovce jménem Honda, šestého dan, který pracoval v Kodokan jako generální tajemník. „Byl to jeden z těch lidí, co mají sklony vám dát pocítit svůj vliv.“, vzpomíná Sugino. Jednoho dne se ho Sugino, tehdy čtvrtý dan, směle zeptal, zda má džudó nějaké skryté principy (gokui), načež Honda odpověděl, že ne. Sugino ale naléhal a zeptal se znovu: „Skutečně? Vůbec žádné?“ Honda zopakoval svoji odpověď. Kodokan džudó nemá žádné gokui ani další tajemství. „Žádné gokui...“, Sugino o tom dlouze přemýšlel. I hry jako go (stolní hra) a šogi (japonské šachy) mají gokui, jak je tedy možné, že budžucu, činnost, ve které je lidský život v sázce, žádná nemá. To nedává smysl.“ Sugino přemítal: „Pokud džudó nemá gokui, je vůbec hodno cvičení?“ Spolu s jeho rostoucí nespokojeností s džudó, také zaznamenal mnoho příkladů, při kterých byly soudci jasně účinné techniky nezaznamenány nebo se přešly. Jeho nadšení pro umění začalo slábnout a postupně bylo v jeho srdci nahrazeno rostoucím zájmem o Katori Šinto-rju. Dnes se v žádném ze jeho dodžó džudó nevyučuje. „Moderní džudó s váhovými kategoriemi a dalšími modifikacemi, není nic jiného, než sport.“, naříká. S rostoucím zájmem o Katori Šinto-rju, udělal svůj první krok na cestě budžucuky.